

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kansainvälisten kriteerien mukaan tehtyt selvitykset osoittavat, että Suomessa yli 75% metsäluonnon elinympäristötyypeistä on uhanalaisia ja liki kolmannes kaikista uhanalaisista lajeista elää metsissä. Siksi luontokadon pysäyttämiseen tähtäävien toimien kohteena Suomessa tulee olla metsät. Metsien osalta sekä luontotyyppien että lajien tärkeimmät uhanalaisuuden syyt ovat vanhojen metsien ja puuyksilöiden sekä lahopuun liian vähäinen määrä suomalaisissa metsissä. Keskeinen ajuri näiden metsäluonnon monimuotoisuudelle tärkeiden rakennepiirteiden vähäisyydelle on metsien hakkuut. Siksi metsien suojelu riittävän laajasti on tehokkain keino metsäluonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi. Tutkimustiedon perusteella kaikkein kiireellisin toimi on saattaa hakkuiden ulkopuolelle jäljellä olevat vanhat metsät Etelä-Suomessa, missä metsäluonnon köyhtyminen on voimakkaampaa ja suojelualueiden pinta-ala ja laatu ovat alhaisemmat kuin Pohjois-Suomessa. Nykytilanteessa kaikki vanhat (>140 v) elävät puut ovat ekologisesti tärkeitä riippumatta siitä, mikä on valtapuuston ikä tai metsässä olevan lahopuun määrä

EU:n jäsenmaat, Suomi mukaan lukien, ovat hyväksyneet yhdessä EU:n biodiversiteettistrategian, jonka yhtenä tavoitteena on määritellä, kartoittaa, seurata ja suojella tiukasti kaikki EU:n jäljellä olevat luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät. Komission ohjeen mukaan vanhan metsän tunnistamisessa käytettävien kansallisten menetelmien tulee pohjautua tieteeseen. Tiukasti suojeltavien metsien kriteerit tukeutuvat Suomen ympäristökeskuksen (Syke) ja Luonnonvarakeskuksen (Luke) yhdessä toteuttaman hankkeen ”Luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät Suomessa: EU:n komission ohjeet ja kansallinen tarkastelu” tuloksiin. Hankkeessa määriteltiin tutkittuun tietoon perustuen kriteerit luonnontilaisille metsille ja vanhoille metsille erikseen. Valtioneuvoston esityksessä vanhojen metsien kriteereiksi Suomessa on kuitenkin poikettu tieteeseen perustuvasta lähtökohdasta ja EU komission suuntaviivoista koskien EU:n luonnontilaisten ja vanhojen metsien määrittelyä usealla tavalla.

Ensinnäkin Valtioneuvoston esitykseen metsien iän ja kuolleiden puiden määrän kynnysarvot on valittu Syken ja Luken hankkeen tuloksissa esitettyjen kynnysarvojen vaihteluvälin ylärajalta. Tieteeseen perustuvan varovaisuusperiaatteen mukaan epävarmuuden vallitessa tulee valita ne kriteerit ja kynnysarvot, jotka varmimmin ehkäisevät merkittävät negatiiviset vaikutukset. Tällä perusteella kriteerien lähtökohdaksi olisi tullut valita Syken ja Luken esittämän vaihteluvälin alaraja.

Myös komission suuntaviivoissa linjataan, että ”kuolleen puuaineksen määrässä ja tyyppissä voi olla suuria eroja vanhojen metsien välillä”. Näin ollen valtioneuvoston esitykseen valitut korkeat kynnysarvot eivät ole komission linjausten mukaisia. Eteläisen Suomen suojelualueilla on kymmeniä vuosia sitten suojeltuja metsiä, joiden puusto on yli 150-vuotiaista mutta joiden lahopuumäärä ei yllä lähellekään nyt esitettyjä kynnysarvoja. Nämä kohteet ovat kiistaton todiste siitä, että valituilla kriteereillä jäisi suojelun ulkopuolelle aitoja vanhoja metsiä, jotka ovat EU:n esityksen mukaisesti suojeltavia.

Toiseksi Valtioneuvoston esityksessä pääkriteeri metsien iästä on määriteltä valtapuuston keski-ikäksi, jonka tulee ylittää asetettu korkea kynnysarvo. Valtapuuston keski-ikään perustuva kriteeri on vastoin tieteellistä tietoa vanhojen metsien ekologista ominaisuuksista. Ekologinen tutkimus on osoittanut, että osa luonnontilaisista vanhoista metsistä voi olla valtapuustoltaan nuoria. Valtioneuvoston esittämä metsän iän pääkriteeri on myös vastoin komission suuntaviivoja koskien EU:n luonnontilaisten ja vanhojen metsien määrittelyä, jonka mukaan ”vanhoille metsille on usein ominaista suuri määrä tietyn metsätyypin aikaisempiin kehitysvaiheisiin ja paikallisiin kasvuolosuhteisiin liittyviä pystyssä olevia puita” ja ”luonnontilaisissa metsissä voi olla myös nuorempia uudistumisvaiheessa olevia metsikköjä”.

Näiden syiden takia metsien suojelu Valtioneuvoston esittämillä kriteereillä ei täytä EU:n biodiversiteettistrategian tavoitetta suojella kaikki jäljellä olevat luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät eikä tule pysäyttämään tai edes merkittävästi hidastamaan luonnon köyhtymistä Suomen metsissä.

Huomion arvoista on, että kriteerit jätettiin lausuntokierrokselle ilman mitään tietoa siitä, millaisilla menetelmillä kriteerit täytettäviä metsiä tullaan etsimään. Nämä menetelmät ovat ratkaisevan tärkeä osa kriteerien tulkintaa ja siksi ne olisi pitänyt hyvän hallintotavan mukaisesti esittää kriteerien liitteenä. Menetelmiä koskeva ohje ratkaisee, miten esimerkiksi kriteereissä mainittua metsän minimikokoa tulkitaan tilanteissa, joissa useita potentiaalisia pienehköjä laikkuja sijaitsee lähellä toisiaan tai vanhan suojelualueen lähellä, tai miten puuston ikää ja lahopuumäärää koskevat mittauspisteet sijoitetaan metsiin. Etenkin Pohjois-Suomen suurilla metsäkuvioilla osa kuviosta voi täyttää kriteerit, mutta koko kuvion alueelta mitattu keskiarvo ei. Maasto-ohjeen linjaamat valinnat ovat yhtä tärkeitä kuin itse kriteerit ja voivat ratkaista satojen tai tuhansien metsäkohteiden kohtalon.

Jyväskylän yliopisto katsoo, että kriteerit olisi syytä palauttaa valmisteltavaksi siten, että asetetut tavoitteet EU:n biodiversiteettistrategiassa voidaan saavuttaa ja että luonnon köyhtyminen Suomen metsissä saadaan pysäytettyä.

Havila Marjo

Jyväskylän yliopisto - dekaani, soveltavan ekologian professori Mikko Mönkkönen, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta